

Život jeste dečja igra

Igra je za dete nezamenljiv način učenja od prvog dana života i ujedno prirodan, detetu svojstven način kojim istražuje i saznaje o sebi i svetu koji ga okružuje. Igrati se sa detetom znači stvoriti prilike za dete da saznaje, otkriva i ovladava svojim veštinama i svetom koji ga okružuje. To, takođe, za roditelja znači šansu da upozna način na koji dete misli, zaključuje, oseća i doživljava

Pišu Ana Mitić i Zorica Marković

U mnogim određenjima čoveka i kulture pominje se i da je on „homo ludens“ – čovek igre. Igra je važna u životu svakog čoveka, a najvažnija u periodu detinjstva. I zato kada kažemo „da se deca igraju“, trebalo bi da znamo da to ima podjednaku težinu kao kada bismo rekli za starije dete „učio je danas u školi nejednačine“ ili za studenta „položio je težak ispit“.

Čini nam se da svi roditelji znaju da se igraju s decom i da je to nešto što se podrazumeva. „Kod nas u zemlji još nema pravih, obimnih istraživanja koja govore o tome koliko se roditelji i na koji način igraju s decom. Iako očekujemo, često i podrazumevamo, da se to dešava – jer je važno za razvoj dece – to zapravo uopšte ne mora biti pravilnost“, kaže Jelena Branković, iz Centra za podršku ranom razvoju i porodičnim odnosima „Harmonija“.

„Roditelji se neretko žale na nedostatak slobodnog vremena, ili imaju uverenja da je za igru sa detetom potrebno obezbediti značajan broj kvalitetnih, uzrastu primerenih igračaka – što u nekim porodicama nije moguće iz finansijskih razloga. Ni jedno ni drugo nije tačno.“

Istraživanja u poslednjih nekoliko decenija u više navrata pokazala su da razvoj deteta u jednoj oblasti može da utiče na razvoj deteta u drugim oblastima. Tako, na primer, fizički razvoj je osnov za kasnije kognitivne i socijalne veštine. Ceo novi svet otvara se detetu koje uči da hoda umesto da puzi. Ono uskoro može s lakoćom da drži igračku i istovremeno okolo traži roditelja, stižući sposobnost za nove interakcije, jezik i igru (studija Karaski, Tamis-LeMonda i Adolf, 2014). Studije o detinjstvu otkrivaju da odojčad koja su fizički aktivnija i istražuju više u dobu od pet meseci pokazuju više uspeha u školi u dobu od 14 godina (Bornštajn, Han i Suvalski, 2013). Ovi primeri pokazuju da je rast i razvoj deteta vrlo složen proces i ne može se lako razdvojiti. Učenje je dinamično i ne može da se razdvoji u odvojene i nezavisne mentalne procese (Baset 2004, Daen 2009, Sporns 2004, Vandel, Rauseker, Jejtmen 2012).

Roditelji se neretko žale na nedostatak slobodnog vremena, ili imaju uverenja da je za igru sa detetom potrebno obezbediti značajan broj kvalitetnih, uzrastu primerenih igračaka – što u nekim porodicama nije moguće iz finansijskih razloga. Ni jedno ni drugo nije tačno

Jelena Branković,
Centar „Harmonija“

U mesecu roditeljstva, UNICEF promovise pozitivno roditeljstvo kao stil života, s ciljem da se istakne važnost uloge roditelja i staratelja u razvoju svoje dece, jer su oni ključne arhitekte dečjeg okruženja. Igra je jedan od važnih sastojaka za razvoj mozga.

Činjenica je da ipak ne znaju svi roditelji koje su koristi koje igra ima za detetov razvoj, posebno u periodu kada se mozak najintenzivnije razvija, kao nikada pre u životu. Jer igra je za dete nezamenljiv način učenja od prvog dana života i ujedno prirodan, detetu svojstven način kojim istražuje i saznaje o sebi i svetu koji ga okružuje, dodaje naša sagovornica.

„U igri je sve moguće, sve povezano i sve realno, a dete može da u potpunosti pokaže svoju autentičnu radoznalost i motivisanost da uči, svoju kompetentnost da postavi pitanja o sebi i svetu i nađe odgovor na njih. Igrati se može bilo čime – stručnjaci čak smatraju da je za razvoj deteta daleko važnija veština slobodnog manipulisanja različitim dostupnim materijalima (karton, pesak, brašno, pirinač, trava, boje, voda, drvo...) ili predmetima koji dete okružuju (čebad, posuđe, krpe...) ili nego igranje gotovim igračkama. Igra deteta predstavlja način na koji dete živi, pa, iz detetove perspektive, svaka aktivnost može biti igra: kuvanje, kupovina, spremanje, putovanje, šetnja ili bilo koji ritual u kući. Zato (iako je važno da se obezbedi makar kratko vreme samo za igranje) igra sa detetom može, a ne mora, da zahteva vreme i prostor organizovan isključivo oko igranja igračkama.“

Igrati se sa detetom znači stvoriti prilike za dete da saznaje, otkriva i ovladava svojim veštinama i svetom koji ga okružuje. To, takođe, za roditelja znači šansu da upozna način na koji dete misli, zaključuje, oseća i doživljava. Zato se veština roditelja da kreira stimulatívno okruženje za dete i prilike da uči kroz igru u domu, smatra jednom od temeljnih veština kvalitetnog – podsticajnog roditeljstva“, ističe Jelena Branković.

Roditelji često zatrpavaju decu igračkama, ali, kako kaže Ivana Mihić sa odseka za razvojnu psihologiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, igračke nisu ono što čini igru posebnom, izazovnom za dete, niti ono što doprinosi razvoju. „Iako se odnos i uloga odraslog u igri deteta menja kako dete raste, ključni aspekti kvalitetnog učešća odraslog ostaju isti i tiču se zapravo senzitivnosti – osetljivosti na potrebe deteta. Odrasli bi, i u igri, ali i u drugim aspektima brige o detetu, trebalo da situaciju vidi iz detetove perspektive (onako kako je dete doživljava), prati detetovu inicijativu i interesovanja, pruža detetu osećaj sigurnosti i uvažnosti, podstiče detetovo samopoštovanje i autonomiju“, kaže ona.

„Kada je dete sasvim malo – odrasli je za njega nezamenljiva ‘igračka’, a interakcija sa njim – najzanimljivija igra. Deca uče zahvaljujući interakciji i razmeni koja se dešava sa drugima. Bebe tako najviše uče i najviše se razvijaju zahvaljujući interakciji sa roditeljem. Ta interakcija bi trebalo da bude na inicijativu deteta, puna pozitivne razmene (osmeha – mi kažemo – širokog nasmešenog lica koje odobrava i čeka da dete uspe ili nastavi komunikaciju), tempo razmene između odraslog i bebe bi trebalo da je spor. Na taj način se detetu daje dovolj-

no vremena da integriše sve šta čuje, vidi, doživljava i ponudi svoj odgovor kao nastavak interakcije. Sa bebama se igra imitacijom, zvukovima, dodirima, pokretima, glasovima, izrazi- ma lica...“, pojašnjava Ivana Mihić.

Jelena Branković kaže da je igra proces kojim rukovodi dete – dakle daje mu šansu da upravlja, delegira, donosi odluke, osmišljava pravila. „Igra je proces bogat prilikama za istraživanje emocija (i svojih, ali i emocija drugih), zahtevima za socijalnu razmenu, komunikaciju, širenje rečnika i znanja, izazovima za pokrete različitih vrsta – prstiju, tela, kombinaciju pokreta, izazovima za logičko razmišljanje, zaključivanje o uzrocima i posledicama, osmišljavanje likova, zapleta i slično. Igra je proces u kom se dešava celoviti razvoj. Zato je mogućnost roditelja da u igri učestvuje, zapravo privilegija staratelja.“

Profesorka dr Živka Krnjaja, sa Instituta za pedagogiju Filozofskog fakulteta, kaže da su deca po prirodi istraživači, prirodno su radoznala, sa urođenom motivacijom da uče, a da su roditelji, kao što znamo, prvi i najvažniji vaspitači svoje dece, i znamo da svi roditelji žele da im dete bude srećno, zadovoljno i da se oseća ostvareno. „Iz toga sledi da su roditelji zain-

teresovani da se uključe u obrazovanje svoje dece, ali ne tako da im se zadaju domaći zadaci ili smišlja jedna po jedna aktivnost sa njima, koja više služi da se evidentira kao ‘održana’ nego što roditelji mogu naći smisao i prepoznati čemu služi u vaspitanju dece i u podršci njihovoj roditeljskoj ulozi.“ Profesorka Krnjaja kaže da je mera u učenju deteta predškolskog uzrasta u obezbeđivanju povezanosti između igre i učenja, tako da igra i učenje nisu odvojeni ili suprotstavljeni. „To ne znači da je deci prepušteno da se samo igraju u vrtiću, niti da je sve

igra. Isto tako to ne znači da se igra podređuje ciljevima učenja koji su unapred postavljeni do te mere da je sve unapred poznato i u potpunosti vođeno od strane vaspitača, jer onda to nije istraživanje nego reprodukcija. To znači da je igra važna zbog toga što je igra najviši oblik istraživanja i da sve druge aktivnosti u vrtiću koje nisu igra treba organizovati prema igrovnom obrascu, odnosno tako da su zasnovane na istraživanju, neočekivanosti, upitanosti, otvorenosti, dobrovoljnosti.“

Kako raste, dete ima mogućnost da ovlada različitim vrstama igre. Neke od njih su strukturirane (društvene igre, ples, slikanje, sport), a veliki broj njih je nestrukturiran – crtanje, sviranje, pravljenje od gline ili plastelina, građenje, maskiranje, pretvaranje, igre ulogama, kaže Jelena Branković.

„Dobar podsticaj za nestrukturirane igre mogu da budu priče koje sa detetom čitate. One nude ideje za likove, radnju, doživljaje i zaplete koje možete proigravati, ili ih menjati – davati drugo rešenje za zaplet, menjati osobine lika ili unositi nove elemente radnje, novi prostor gde se radnja dešava, povezati više različitih priča – pa napraviti priliku da likovi iz jedne pomažu likovima iz druge priče i slično.“

Nestrukturirane igre nisu planirane. Njih pokreće mašta, sloboda u razmišljanju i delanju. Zato su i za odraslog prilika da uživa, razvija svoju fleksibilnost i očuva veštinu učenja kroz igru za ceo život.“ **N**